

Sektionen för hälsa och samhälle
Tandhygienistprogrammet 180 högskolepoäng
OH8361 Examensarbete i Oral hälsa
Grundnivå, 15 högskolepoäng
Essay in Oral Health, 15 ECTS credit points

Intresset för volontär tandvård bland blivande tandläkare och tandhygienister – en enkätstudie

Datum för examination 2009-09-28

Författare: Anna Lagerström

Sqipe Bajraktaraj Zeqiri

Handledare: Cecilia Gardsten

Examinator: Pia Andersson

Intresset för volontär tandvård bland blivande tandläkare och tandhygienister – en enkätstudie

Författare: Anna Lagerström

Sqipe Bajraktaraj Zeqiri

Handledare: Cecilia Gardsten

Empirisk studie

09 09 28

Sammanfattning

Många människor i utvecklingsländer lever dagligen med tandvärk och har aldrig besökt en tandläkare. Tandläkare och tandhygienister som arbetar som volontärer åker iväg för att hjälpa till, skänka glädje och hopp till dessa människor. Syftet med denna studie var att undersöka om det fanns tandläkar- och tandhygieniststudenter som ville arbeta ideellt som volontär inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier. Studien genomfördes som en enkätundersökning där enkäterna sändes ut till alla (n= 367) som studerar sitt sista år på tandläkar- och tandhygienistprogrammet i Sverige. Resultatet visade att lite mer än hälften, 106 av 204 respondenter önskade arbeta ideellt som volontär i utvecklingsländer efter avslutade studier. Endast ett fåtal hade någon erfarenhet av ideellt arbete sedan tidigare och den största anledningen till att studenterna ville arbeta som volontärer i utvecklingsländer var viljan att hjälpa till. Det fanns ingen skillnad i svaren beroende på könsfördelning och yrkesgruppering. Slutsatsen med studien är att cirka hälften av de tillfrågade tandläkar - och tandhygieniststudenterna önskade att arbeta ideellt som volontär i utvecklingsländer.

Nyckelord: Volontär, tandvård, utvecklingsländer, ideellt arbete

The interest in volunteer dental care among future dentists and dental hygienists – a survey

Author: Anna Lagerström

Sqipe Bajraktaraj Zeqiri

Supervisor: Cecilia Gardsten

Empirical study

09 09 28

Abstract

Many people in developing countries live daily with toothache and have never visited a dentist. Dentists and dental hygienists who work as volunteers go away to help, donate joy and hope to these people. The aim of this study was to investigate if there were dentists and dental hygienist students who wanted to work as a volunteer in dentistry in developing countries after completing their studies. The study was conducted as a survey in which questionnaires were sent out to all (n=367) last year students at the dentist and dental hygienist programs in Sweden. The results showed that slightly more than half, 106 of 204 respondents wanted to work non-profit, volunteering in developing countries after completing their studies. Only a few had any experience of voluntary work in the past and the biggest reason why the students wanted to work as volunteers in developing countries was the desire to help people in need. There was no difference in responses depending on gender and group of occupational. The conclusion of the study is that nearly half among the respondents of dentists - and dental hygieniststudents wishes to work as a volunteer in developing countries.

Keywords: Volunteer, dental care, developing countries, voluntarism

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INTRODUKTION	1
Behovet av tandvård i utvecklingsländer	1
Varför arbetar människor som volontärer?	2
Skillnader mellan ungdomspraktikanter och volontärarbetare.....	2
Organisationer inom volontär tandvård.....	3
SYFTE.....	4
Frågeställningar.....	4
MATERIAL OCH METOD.....	4
ETISKA ASPEKTER	5
RESULTAT	6
Tidigare erfarenheter.....	6
Kunskaper om organisationer för volontärarbete inom tandvården.....	7
Viljan att arbeta ideellt som volontär.....	7
Varför/varför inte arbeta som volontär i utvecklingsländer	7
Skillnader i olika åldersgrupper.....	8
Skillnader i olika civilstånd.....	9
DISKUSSION	9
Metoddiskussion.....	9
Resultatdiskussion.....	10
SLUTSATS	13
REFERENSER.....	13
BILAGA 1 – Följebrev och enkätformulär	
BILAGA 2 – Enkäten	

INTRODUKTION

Internationellt volontärarbete har av olika anledningar lockat människor i många årtionden, speciellt inom hälso- och sjukvård [1]. Ordet volontär är ett latinskt ord som betyder ”fri vilja” [2]. Med volontär menas frivilligt arbete med låg eller utan ersättning via en organisation eller förening [3]. För att volontärarbetet ska bli så lyckat som möjligt måste värdlandet, volontärarbetarna och organisationen bakom förstå hur de på bästa möjliga sätt kan samarbeta och dra nytta av varandra för att få ut det bästa av alla inblandade [1].

Behovet av tandvård i utvecklingsländer

Cirka 30 procent av alla utvecklingsländer, det vill säga ett land med BNP (brutto national produkt) per capita under 10 000 kr har en nationell utvecklingsplan som innehåller mål och strategier för hur den orala hälsan ska förbättras. Huvudproblemet i utvecklingsländerna är att fullfölja dessa mål och strategier rent praktiskt. Tillgången på kompetens och material är strikt begränsad [4,5].

Med den orala hälsan menas välbefinnande av munhålan, tändernas struktur och dess omgivande vävnad. Frånvaro av tandsjukdomar och en optimal funktion av munhålan bidrar till ett gott självförtroende [6]. Begreppet tandsjukdomar omfattar karies, frätskador och tandlossningssjukdomar. I utvecklingsländerna, främst i de afrikanska länderna, är den orala hälsan ett av de största hälsoproblemen. De ekonomiska problemen, avsaknad av en stabil infrastruktur och otillräcklig kunskap ökar problemet i landet [5]. Den orala hälsan ingår i den allmänna hälsan. Om den orala hälsan inte är bra påverkar detta det allmänna hälsotillståndet och livskvaliteten [7]. Tandsjukdomar så som karies och tandlossning kan till exempel påverka näringsintaget genom försämrade tuggförmåga. Den orala hälsan påverkar även självförtroendet och kontakten med andra människor [8].

Många människor i utvecklingsländer lever dagligen med tandvärk och har aldrig besökt en tandläkare. De få människor som vet vad en tandläkare är åker långt från sitt hem för att besöka en tandvårdsklinik för att få hjälp med akuta besvär. Förbyggande tandvård förekommer inte i mindre utvecklade länder. De flesta människor i utvecklingsländerna är fattiga och har inte råd att besöka tandvården eftersom det innebär höga kostnader [9]. I de flesta utvecklingsländer är cirka 90 procent av all karies obehandlad. För att mäta kariesförekomsten används ett index som kallas dmf/DMF (kariade, fyllda och saknade tänder). Mjölktänder betecknas med gemena bokstäver och permanenta tänder med versala

bokstäver. I utvecklingsländer är DMF talet 1.9 bland 12-åringar, i industriländer är det 2.1 [10]. Med industriländer menas högt industrialiserade och ekonomiskt utvecklade länder [11]. I ett industriland som Sverige finns det en tandläkare per cirka 1400 invånare [12], medan det i Etiopien som är ett utvecklingsland i Afrika finns en tandläkare per 1.2 miljoner invånare [13]. Sådan statistik hjälper World Dental Federation (WDF) och World Health Organisation (WHO) att utarbeta ett projekt eller program för att hjälpa utvecklingsländer att få en bättre oral hälsa. WHO har sammanställt en detaljerad plan, så kallad Basic Package of Oral Care (BPOC) som är avsedd för utvecklingsländer som saknar förebyggande tandvårdsservice. BPOC har tre huvudmål. Det första är att alla ska ha tillgång till akut tandvård, det andra är att alla ska ha råd till fluortandkräm och det tredje målet är att skapa en välfungerande icke akut tandvård [5, 9].

Varför arbetar människor som volontärer?

Anledningar till att människor ställer upp och arbetar ideellt inom tandvården är många. Exempel på anledningar är att få erfarenhet, anta en utmaning, uppleva patienter inom olika behandlingsområden och att hjälpa människor i nöd [14,15]. Ännu en anledning är viljan att förbättra världen och intresset för personlig utveckling [16]. Volontärer bör ha egenskaper som förståelse för andra kulturer, vara flexibel, kunna avskilja arbete från fritid, ha tålamod, kreativt tänkande och vilja att dela med sig av kunskaper och erfarenheter [17].

Skillnader mellan ungdomspraktikanter och volontärarbetare.

Det finns två olika sorters volontärarbete. Den ena är till för ungdomar mellan 16-19 år som arbetar ideellt utan ekonomisk ersättning, dessa brukar kallas för ”ungdomspraktikanter”. Dessa ungdomar behöver inga förkunskaper och det finns inga krav på någon utbildning. Den andra sortens volontärarbete är vuxna personer med avslutad yrkesutbildning. Yrkesutbildade volontärer arbetar med det som de är utbildade inom, i detta fall tandläkare eller tandhygienist. Yrkesutbildade volontärers arbete pågår under en längre period som kan sträcka sig från ett till flera år, där viss ekonomisk ersättning förekommer. Målsättningen skiljer sig mellan ungdomspraktikanter och yrkesverksamma volontärer. Ungdomspraktikanternas målsättning är främst kulturutbyte och yrkesverksamma volontärers målsättning är biståndsarbete [18]. Med biståndsarbete menas att bidra till minskad fattigdom, minska människolidande och andra katastrofliknande förhållanden. Biståndsarbete innebär även ett förebyggande och långsiktigt arbete [19].

Organisationer inom volontär tandvård

Mercy Ships och Tandsundhed uden grænser är två olika organisationer som arbetat med volontär tandvård i utvecklingsländer.

Mercy Ships är en global välgörenhetsorganisation som funnits sedan 1978. Deras verksamhetsidé är att åka runt i världen i ett fartyg för att hjälpa och ge hopp till fattiga människor. Både tandläkare och tandhygienister och all annan vårdspersonal kan anmäla sig till resorna och ingen utbildning inom volontärarbetet behövs. Det finns inget krav på vårdutbildning för att åka på en resa, det som krävs är att kunna sätta andras behov framför det egna. Resorna pågår från två veckor upp till två år. Alla som vill arbeta med *Mercy Ships* under mer än två år måste genomgå en intern utbildning som en förberedelse för långtidsarbetet som volontär. Volontärarbetarnas nationaliteter representerar 50 olika länder världen över. *Mercy Ships* bedriver tre olika fartyg med operationssalar, tandklinik, sjuksängar, röntgenutrustning och laboratorier. Fartygen har ingen specifik utgångspunkt utan åker världen över från hamn till hamn. Exempel på länder som fått hjälp är Brasilien, Gambia, Ghana, Kina, Jamaica, Lettland och Mexiko. Utbildad personal ombord erbjuder läkar- och tandvård till de behövande. *Mercy Ships* har än så länge utfört ca 110 000 tandvårdsbehandlingar världen över. De har lärt upp personal på plats som sedan har överfört kunskapen om grundläggande hälsovård till tusentals människor [20].

Tandsundhed uden grænser (Tug) är en dansk humanitär förening som bildades år 2002. Deras mål är att förbättra tandhälsan i utvecklingsländer. Föreningen skickar iväg frivilliga tandläkare och tandhygienister till olika organiserade projekt i utvecklingsländer med utgångspunkt från Köpenhamn, Danmark. Tandläkare – och tandhygieniststudenter är välkomna att söka volontärarbete inom Tug. Gemensamt för alla som åker är att de är medlemmar i Tug och har genomgått en introduktionskurs för volontärarbete innan påbörjad resa. Resorna pågår i cirka två veckor och består av cirka fem personer. Exempel på länder där projekt har bedrivits är Peru, Argentina, Filippinerna, Mauretanien och Vietnam. Tug hjälper människor med akuta tandvårdsbesvär och arbetar förebyggande [21].

Fyra kvinnliga tandläkare från Danmark som har varit iväg på en volontärresa i Peru med Tug beskriver sin upplevelse såhär:

”Der er fattigdom og problemer, som vi er heldige ikke at leve med, men der er samtidig en enorm glæde og stolthed, som vi kan lære meget af. Vi er enige om, at dette har været en oplevelse for livet,

en mulighed for at gøre noget godt, og en udfordring, som har gjort os bedre rustet både fagligt og menneskeligt” [22, <http://www.tug-dk.org/144/>].

Behovet av volontärer inom tandvården är stort i utvecklingsländer och därför är det av intresse att undersöka om de svenska tandläkar – och tandhygieniststudenterna kan tänka sig att arbeta som volontärer.

SYFTE

Syftet med studien var att undersöka om det fanns tandläkar- och tandhygieniststudenter som ville arbeta ideellt som volontärer inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier.

Frågeställningar

Varför/varför inte vill studenterna arbeta ideellt som volontär?

Vilka erfarenheter har studenterna om volontär tandvård i utvecklingsländer?

Vilka skillnader finns det mellan tandläkar – och tandhygieniststudenter?

Vilka skillnader finns det mellan män och kvinnor?

Vilka skillnader finns mellan åldersgrupper?

Vilka skillnader finns mellan olika civilstånd?

MATERIAL OCH METOD

Målgruppen för denna studie var alla studenter som studerar sitt sista år på tandläkar- och tandhygienistprogrammet i Sverige. Tandläkarprogrammet finns som ett 5 årigt program med masterexamen [23], tandhygienistprogrammet finns som ett tvåårigt program med yrkesexamen och som ett treårigt program med kandidatexamen [24]. Både studenter på det tvååriga och treåriga tandhygienistprogrammet har inkluderats i studien. Studenterna på tandhygienistprogrammen i Falun, Karlstad, Göteborg, Malmö, Stockholm, Jönköping, Umeå, Kristianstad och studenterna på tandläkarprogrammen i Malmö, Göteborg, Umeå och Stockholm har tillfrågats att delta i studien. Genom samtal med de programansvariga på lärosätena uppskattades det totala antalet studenter som läste sitt sista år på programmen till att vara 367.

Studien har gjorts med hjälp av en enkätundersökning, bilaga 2. Det är en kvantitativ empirisk studie som innebär att erfarenheter och kunskaper kartläggs [25]. Enkätformuläret bestod av

bakgrundsfrågor och frågor om volontärarbete där slutna och öppna frågor ingick. En pilotstudie genomfördes på fem studenter som studerade första året på tandhygienistprogrammet i Kristianstad. Studenterna besvarade enkätformuläret och läste följebrevet och gav muntlig återkoppling. Inga förändringar gjordes i enkätformuläret.

Samtliga programansvariga på lärosätena som ingick i studien kontaktades per telefon innan enkäterna sändes ut för att ta reda på om de programansvariga var villiga att lämna ut enkäter till studenterna och samla in dem ifyllda. Fyra lärosäten önskade elektroniska enkäter och övriga åtta tog emot pappersenkäter. Enkätformuläret kopierades till de lärosäten som önskade pappersenkäter, och skickades via post med betalt returporto till programansvariga på tandläkar- och tandhygienistprogrammen som var positiva till att samarbeta. Lärarna inom utbildningsprogrammen delade ut och samlade in enkäterna under ett och samma tillfälle och sände därefter tillbaka de ifyllda enkäterna till Högskolan Kristianstad. En elektronisk enkät utformad i programmet EvaSys sändes ut till programansvariga på fyra av lärosätena efter deras önskemål. De programansvariga i sin tur vidarebefordrade den elektroniska enkäten till studenterna via ett forum eller via e-post. Så fort studenterna hade svarat lagrades resultaten i EvaSys-programmet som vi hade tillgång till. En påminnelse skickades ut efter tre veckor via e-post till de programansvariga som inte hade returnerat pappersenkäterna. En påminnelse skickades även ut via e-post efter tre veckor till de programansvariga som fått en elektronisk enkät att vidarebefordra till studenterna. Materialet från pappersenkäterna och den elektroniska enkäten bearbetades med deskriptiv och analytisk statistik i dataprogrammet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences 17.0). Materialet från pappersenkäterna matades in manuellt i SPSS. Svaren från den elektroniska enkäten sparades ner i en fil i EvaSys, som sedan öppnades upp i SPSS. Chi två test har använts för att analysera skillnader mellan tandläkar -och tandhygieniststudenter, skillnader mellan man och kvinna samt skillnader i åldersgrupper och skillnader mellan olika civilstånd.

ETISKA ASPEKTER

Etiskt tillstånd söktes innan studien startade hos etiska rådet inom sektionen för Hälsa och Samhälle på Högskolan i Kristianstad. Skriftligt tillstånd erhöles (Dnr ER2008-21) av etiska rådet (bilaga 2). Alla svar från enkätundersökningen behandlades konfidentiellt och bevarades i säkert förvar utan tillgång för obehöriga. Enkäterna var inlåsta i handledarens rum tills dess att de bearbetades. Deltagandet i studien var frivilligt och anonymt och studenterna samtyckte genom att besvara enkäten. Enkäterna var inte kodade. När vi fick in alla kuvert med

enkäterna från respektive skola blandades enkäterna och på så vis visste vi inte från vilken skola de kom ifrån. Materialet kommer inte att användas i fler studier.

RESULTAT

Totalt antal respondenter som tillfrågades var 367. Resultatet baseras på svar från 204 (56 %) respondenter. Respondenterna är studenter som studerar sitt sista år på tandläkar- och tandhygienistprogrammet i Sverige. Antalet pappersenkäter som skickades till de programansvariga var 202 stycken, varav 150 besvarades. Antalet studenter som fick tillgång till den elektroniska enkäten var 165 varav 54 valde att delta. De flesta respondenterna, det vill säga 140 deltagare, befann sig i åldersgruppen 21-29. I åldersgruppen 30-39 år befann sig 45 respondenter och 14 respondenter befann sig i åldersgruppen 40-60 år. Fem svar saknas på frågan om födelseår. Bland respondenterna är 80 tandläkarstudenter och 124 tandhygieniststudenter. Könsfördelningen bland respondenterna är 36 män och 168 kvinnor.

Tidigare erfarenheter

Totalt 19 respondenter av 204 har någon erfarenhet av ideellt arbete som volontärer inom tandvården (tabell 1).

Tabell 1. Tandläkar- och tandhygieniststudenters erfarenhet av ideellt arbete som volontärer.

Yrke/Kön	Ja, inom tandvården	Ja, inom annan verksamhet	Totalt n = 204
Tandläkare	9	15	80
- Man	4	3	28
- Kvinna	5	12	52
Tandhygienist	10	0	124
- Man	2	0	8
- Kvinna	8	0	116

Kunskaper om organisationer för volontärarbete inom tandvården

Av 204 respondenter svarade 172 **nej** på frågan om de kände till någon/några organisationer inom volontär tandvård, och 32 respondenter svarade **ja**. På följdfrågan vilka organisationer de kände till kunde de 32 respondenterna svara i fritext. De mest frekventa svaren var Tandsundhed uden Grænser, Philaniastiftelsen, Mercy Ships, Rotary och Röda korset.

Viljan att arbeta ideellt som volontär

Antalet studenter som vill arbeta ideellt som volontärer inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier är totalt 106 av 204 (tabell 2).

Tabell 2. Tandläkare – och tandhygieniststudenters vilja att arbeta ideellt som volontärer inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier.

Yrke/Kön	Ja	Nej	Totalt n = 204
Tandläkare	42	38	80
- Man	14	14	28
- Kvinna	28	24	52
Tandhygienist	64	60	124
- Man	3	5	8
- Kvinna	61	55	116

Varför/varför inte arbeta som volontär i utvecklingsländer

Studenter som svarade **ja** (n=106) på frågan om de vill arbeta ideellt som volontär inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier kunde svara på följdfrågan ”Varför vill du arbeta som volontär i utvecklingsländer?” Respondenterna fick fylla i tre markeringar av sex svarsalternativ (bilaga 1). Dessa var alternativen: Viljan att hjälpa till, personlig utveckling, professionell utveckling, få erfarenhet, kulturutbyte och äventyr med utmaning. De svarsalternativ som gav flest markeringar var viljan att hjälpa till (n= 96), personlig utveckling (n=64), äventyr med utmaning (n=42), professionell utveckling (n=31) och få erfarenhet (n=24). Minst markeringar fick svaret kulturutbyte (n=22).

Av de 106 respondenter som svarade ja på frågan om de ville arbeta ideellt som volontär inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier valde 21 respondenter också att svara i fritext. De mest frekventa svaren som kom upp har grupperats av oss och presenteras nedan.

- Ger mig möjlighet till att bidra med mina kunskaper
- Av religiös anledning (känner mig skyldig att hjälpa människor i behov)
- Ger mig möjligheten att arbeta med förebyggande tandvård och utbilda personal på plats.
- Bra tillfälle att förena nytta med nöje.

Studenterna som svarade **nej** (n=98) på frågan om de vill arbeta ideellt som volontär inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier kunde svara på följdfrågan ”Varför vill du inte arbeta som volontär i utvecklingsländer?” Respondenterna fick fylla i tre markeringar av sex svarsalternativ (bilaga 1). Dessa var alternativen: Utebliven/låg ekonomisk ersättning, saknar intresse, bunden till familjen i Sverige, bunden till arbete i Sverige och bidrar ekonomiskt på annat sätt. De svarsalternativ som gav flest markeringar var bunden till familj i Sverige (n=73), utebliven/låg ekonomisk ersättning (n=40), saknar intresse (n=28) och bunden till arbete i Sverige (n=19). Minst markeringar fick svaret bidrar ekonomiskt på annat sätt (n=16).

Av de 98 respondenter som svarade nej på frågan om de ville arbeta ideellt som volontär inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier valde 10 respondenter också att svara i fritext. De mest frekventa svaren som kom upp har grupperats av oss och presenteras nedan.

- Smittorisk
- Bristande information om att det finns volontär tandvård
- Vill utvecklas på hemmaplan först

Skillnader i olika åldersgrupper

Fler respondenter i åldersgruppen 21-29 år vill arbeta ideellt som volontärer inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier, än respondenterna i åldersgruppen 40-60 år ($p=0.038$, tabell 3). Det finns fem interna bortfall i enkäterna på frågan om ålder.

Tabell 3. Viljan att arbeta ideellt inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier i olika åldersgrupper.

Ålder	Ja	Nej	Totalt n = 199
21-29 år	79	61	140
30-39 år	22	23	45
40-60 år	3	11	14

Skillnader i olika civilstånd

Fler ensamstående än sambo/gifta vill arbeta ideellt som volontärer inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier ($p=0,004$, tabell 4).

Tabell 4. Viljan att arbeta som volontär inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier indelat i gifta/sambo och ensamstående.

Civilstånd	Ja	Nej	Totalt n = 204
Gift/Sambo	53	68	121
Ensamstående	53	30	83

DISKUSSION

Metoddiskussion

En kvantitativ studie var en lämplig undersökningsmetod då syftet var att undersöka en bred grupp som befann sig över hela Sverige. Den totala svarsfrekvensen i studien var 204 (56 %) av 367. Svarsfrekvens i denna studie var låg. Detta kunde delvis bero på bristande kommunikation mellan oss och de programansvariga på lärosätena. De programansvariga tog på sig ansvaret att dela ut och samla in pappersenkäterna under ett och samma tillfälle. Detta fungerade tyvärr inte på två av lärosätena som utlovat, vilket medförde att bortfallet blev högre än förväntat. Svarsfrekvensen på pappersenkäterna var ändå högre (150 av 202) än på den elektroniska enkäten (54 av 161). Anledningen till att svarsfrekvensen på den elektroniska enkäten var låg kan bero på olika anledningar till exempel att enkäterna inte nådde ut till

studenterna via ett forum. Alla studenter kanske inte öppnade forumet och la märke till att där fanns en elektronisk enkät som skulle besvaras. Det kan även vara så att studenterna såg den elektroniska enkäten men valde att inte delta på grund av bristande tid och engagemang. De studenter som fått den elektroniska enkäten via e-post kan ha valt att ignorera enkäten eller sparat den till senare men då glömt besvara. Om deltagandet i studien hade varit högre hade förmodligen resultatet sett annorlunda ut. Antalet studenter som ville arbeta ideellt som volontärer i utvecklingsländer hade nog varit lägre då bortfallet på 163 (44%) studenter anses sakna intresse. Om det hade varit obligatoriskt att besvara enkäten under avsatt tid på skolan hade svarsfrekvensen troligtvis varit högre. Om fler än en påminnelse hade skickats hade sannolikt fler respondenter svarat på enkäten.

En enkätfråga som hade kunnat förtydligas innan utskick är fråga 7 ” Vilka organisationer känner du till”? Svaren var en blandning av tandvårdsorganisationer och allmänna hjälporganisationer. Avsikten med följdfrågan var att få fram enbart tandvårdsorganisationer. Följdfrågan borde därför ha formulerats om till ” Vilka tandvårdsorganisationer känner du till?

Resultatdiskussion

Enligt International dental volunteer organisations så är viljan att hjälpa till, dela med sig av erfarenheter, stödja en humanitär organisation och förena nytta med nöje några av de största anledningarna till att folk ställer upp som volontärer [17]. Ett av de viktigaste resultaten i vår studien var att 106 av 204 respondenterna vill arbeta ideellt som volontärer inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier oavsett yrkesgrupp. Varför så många vill åka iväg som volontärer är högst individuellt men främsta anledningen enligt egen uppfattning är viljan att hjälpa till och tillföra nytta i världens utvecklingsländer. Detta var också något som bekräftades i denna studie. Något som var intressant i studien var att äventyr med utmaning fick högre svarsfrekvens än professionell utveckling och få erfarenhet på frågan varför studenterna vill arbeta ideellt som volontärer. Svartalternativen professionell utveckling och få erfarenhet borde enligt oss prioriteras mer bland vårdpersonal då deras syfte är att hjälpa människor i nöd. Vi anser att genom en professionell utveckling och många erfarenheter kan tandläkare och tandhygienisters yrkesroll stärkas och förbättras.

Svarsfrekvensen på frågan om studenterna vill arbeta som volontärer hade kanske varit högre om yrkesgrupperna hade varit mer väl informerade om olika tandvårdsorganisationer och

möjligheter att åka på en volontärresa. Enligt vårt resultat var det endast 32 av 204 respondenter som kände till någon organisation för volontärarbete inom tandvården. Kunskaperna hade kunnat vara högre om informationen om volontärarbete hade varit en del av utbildningen på de olika programmen. Genom att först ha gått igenom kursplanerna för tandläkar- och tandhygienistprogrammen i Sverige och därefter frågat de programansvariga om det förekommer föreläsningar om volontär tandvård, kom vi fram till att volontär tandvård saknas i kursplanerna. Det som däremot inte framgår i kursplanerna är om utbildningarna bjuder in gästföreläsare från olika välgörenhets organisationer inom tandvården eller inte. Hade volontärarbete diskuterats mer på de olika programmen så kanske det hade medfört att fler blev intresserade av volontärarbete inom tandvården i utvecklingsländer. Ett sätt som studenterna kan få information om volontär tandvård är om de själva är intresserade och letar upp informationen som är lättillgänglig via internet.

Intresset för volontärprogram i Sverige är förhållandevis litet jämfört med andra europeiska länder enligt European Voluntary Service. Det finns få möjligheter att delta i ett volontärprojekt på internationell nivå i Norden [18]. Det är intressant att notera att många studenter vill åka iväg och arbeta ideellt trots lite information på programmen om möjligheter att arbeta som volontär inom tandvården.

Studien visade att 17 av 36 män och 89 av 168 av kvinnor vill arbeta ideellt inom tandvården. Detta visade en 5 procentig skillnad mellan könen. Om detta beror på att kvinnor i allmänhet vill arbeta mer ideellt eller om det är en slump kan diskuteras. Kanske hade resultatet varierat mer om deltagandet bland män hade varit större. Enligt Olsson, Jeppsson Grassman & Svedberg 2006 deltar fler kvinnor än män i volontärprojekt när det rör som om socialt arbete [26].

Åldern är avgörande om en människa vill arbeta som volontär i utvecklingsländer enligt denna studie. I åldersgruppen 21-29 år ville 79 av 140 åka iväg och arbeta ideellt som volontär. Detta kan bero på att de unga vill se sig om i världen och utbyta erfarenheter.

Ungdomars självförtroende och självständighet ökar genom att de får åka på en volontärresa där de införskaffar sig nya kunskaper och förståelse för andra kulturer [18].

Familjesituationen kan vara en bidragande orsak till att åldersgruppen 21-29 vill åka iväg på en volontärresa. Många i denna åldersgrupp kanske inte har hunnit bilda familj. För de två äldre åldersgrupperna kan familjesituationen eventuellt innebära ett hinder genom att de inte vill eller kan lämna sin familj.

Det hade varit intressant att göra en kvalitativ studie inom ämnet volontär tandvård där intervjupersoner som har arbetat ideellt som volontärer i utvecklingsländer delar med sig av sina erfarenheter. Detta för att få klarare bild över vad det egentligen innebär att arbeta ideellt som volontär i utvecklingsländer. Genom att läsa om andras erfarenheter av volontärresor ökar möjligen antalet intressenter för volontärarbete bland människor. I denna studie har det bekräftats att det finns intresse för volontär tandvård i utvecklingsländer. Frågan är om det finns ett tillräckligt stort intresse för att starta en organisation för volontär tandvård i Sverige? Detta hade varit intressant att undersöka i vidare studier. Eller räcker det med att Tandsundhet uden gränser som finns i Danmark rekryterar volontärer inom hela Norden? Det borde inte vara ett hinder för de svenska tandläkar- och tandhygienisterna att vända sig till Danmark (Tug) för att arbeta ideellt inom tandvården i utvecklingsländer då vi har ett välfungerande samarbete mellan de nordiska länderna. Under försommaren 2009 startade en organisation i Sverige som heter Tandläkare utan gränser vilket möjliggör för svenskar att arbeta ideellt som volontär inom tandvården i utvecklingsländer.

SLUTSAT

Slutsatsen med studien är att cirka hälften (56 %) av de tillfrågade tandläkar - och tandhygieniststudenterna önskar att arbeta ideellt som volontär i utvecklingsländer. Det finns en skillnad mellan åldersgrupperna då fler i åldersgruppen 21-29 år vill arbeta som volontär än i åldersgruppen 40-60 år. En skillnad kan också ses mellan de olika civilstånden då fler ensamstående vill arbeta som volontär än dem som är gifta eller är sambo.

REFERENSER

1. Dickson M, Dickson G. Volunteering: Beyond an Act of Charity. Journal Canadian Dental Association 2005; 71: 865-9.
2. Ne Nationalencyklopedin AB (2008) Malmö. URL: <http://www.ne.se/artikel/1130915>.
[tillgänglig 081017].
3. Engel C. Volontärer – För vem och för vad? En kritisk granskning av en verksamhet inom stiftelsen Stora sköndal. Stockholm; 2003.
4. Nationalencyklopedin AB (2008) Malmö. URL: <http://www.ne.se/artikel/1124953>
[tillgänglig 081017]
5. World Health Organization. Oral Health in the African region: A regional strategy 1999-2008, Zimbabwe; 2008.
6. Kay E, Locker D. Effectiveness of oral health promotion: a review. London: Health Education Authority; 1997.
7. Hugoson A, Koch G, Johansson S. Konsensusfrågor och uttalanden. I: Konsensuskonferens Oral Hälsa. Stockholm: Gothia; 2003.
8. Nordström G. Funktionella och protetiska problem hos äldre med fokus på helprotesen. Tandläkartidningen 2001; 93: 40–8.
9. Koerner KR. Manual of minor oral surgery for the general dentist. UK: Blackwell Munksgaard; 2006.
10. World Health Organization. Diet, Nutrition and the prevention of chronic diseases, Geneva: 2003.

11. Nationalencyklopedin AB (2008) Malmö. URL: <http://www.ne.se/artikel/1062340>.
[tillgänglig 081017].
12. Statens offentliga utredningar. Åldersgränser och ersättningsetablering. SOU 2003:7.
13. World Health Organization. The World Oral Health Report 2003. Continuous Improvement of Oral Health in the 21st century – the Approach of the WHO Global Oral Health Program. Geneva: 2003.
14. Lopez N, Glick M, Berthold P. Providing care in an infectious disease clinic. Why students volunteer. Europe Journal Dental Education 1998; 2:138-142.
15. Bussell M.A. Dentistry with a difference: volunteering for “Dental project Peru”. British Dental Journal 2008; 204: 275-277.
16. Wearing S. Volunteer tourism – Experiences that make a difference. Cabi publishing Wallingford UK; 2001.
17. American Dental Association. International Dental Volunteer Organizations: A Guide to Service and a Directory of Programs. 2004.
18. Arbetsrapportserie nr 43. Volontärprogram riktade till ungdomar. Introduktion till ett nygammalt fenomen. Stockholm; Ersta Sköndal Högskola: 2006.
19. Regeringskansliet. Regeringens politik för humanitärt bistånd. URL: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/03/57/36/e0f0fadf.pdf>
[Tillgänglig 081031]
20. Mercy Ship. Stiftelsen Mercy Ships Sverige. URL <http://www.mercyships.se/index.asp>
[Tillgänglig 2009-01-14]

21. Tandsundhed uden grænser. URL: <http://www.tug-dk.org/>
Tillgänglig [2009-01-14]
22. Tandsundhed uden grænser. URL: <http://www.tug-dk.org/144/>
Tillgänglig [2009-04-20]
23. Höskoleverkets portal i samarbete med VHS och Sveriges högskolor.
URL:
[https://www.studera.nu/aw/courseGuideResult.do?type=224&intensity=2&period=HT+2009
&subject=D184&publisher=mah&method=next&origin=3&destination=4](https://www.studera.nu/aw/courseGuideResult.do?type=224&intensity=2&period=HT+2009&subject=D184&publisher=mah&method=next&origin=3&destination=4)
[Tillgänglig [2009-10-10]
24. Höskoleverkets portal i samarbete med VHS och Sveriges högskolor. URL
:[https://www.studera.nu/aw/courseGuideResult.do?type=224&intensity=2&period=HT+2009
&subject=D199&publisher=mah&method=next&origin=3&destination=4](https://www.studera.nu/aw/courseGuideResult.do?type=224&intensity=2&period=HT+2009&subject=D199&publisher=mah&method=next&origin=3&destination=4)
[Tillgänglig [2009-10-10]
25. Olsson H, Sörensen S. Forskningsprocessen, kvalitativa och kvantitativa perspektiv.
Stockholm: Liber; 2007.
26. Olsson, LE, Jeppsson GE, Svedberg L. Medborgarnas insatser och engagemang i
civilsamhället – några grundläggande uppgifter från en ny befolkningsstudie. Stockholm:
Justitiedepartementet; 2005.

BILAGA 1

Sektionen för hälsa och samhälle

Tandhygienistprogrammet i Kristianstad

Till dig som är tandläkar- eller tandhygieniststudent!

Tandläkare och tandhygienister som arbetar som volontärer åker iväg för att hjälpa till, skänka glädje och hopp till människor i utvecklingsländer. Med volontär menas frivilligt arbete bland fattiga människor i utvecklingsländer via en organisation utan eller med låg ekonomisk ersättning. Många människor i utvecklingsländer lever dagligen med tandsmärta och vet inte vad en tandläkare är. På grund av fattigdom har de flesta inte råd med medicin eller tillgång till tandvårdsbehandling. Många besöker den lokala medicinmannen som hjälper patienten att extrahera en eller flera tänder utan bedövning och under dåliga förhållanden.

Vi är två tandhygieniststudenter från Högskolan i Kristianstad som skriver vår C-uppsats. Vi vill undersöka om det finns tandläkar- och tandhygieniststudenter i Sverige som vill åka iväg och arbeta ideellt som volontär inom tandvården i utvecklingsländer.

Mot denna bakgrund skickas ett enkätformulär ut till dig och cirka 350 andra studenter på tandläkar- och tandhygienistutbildningar i Sverige. Enkätformuläret består av bakgrundsfrågor och frågor om volontärarbete. Deltagandet i enkätstudien är **frivilligt**.

Alla svar kommer att behandlas konfidentiellt, det vill säga utan åtkomst från obehöriga och kommer endast att användas som underlag i vårt resultat.

Vi är tacksamma om ni vill ta er tid att fylla i denna enkätundersökning så att resultatet för vår studie kan få bra tillförlitlighet.

Tack på förhand för Din medverkan!

Kristianstad, november 2008

Anna Lagerström och Sqipe Bajraktaraj Zeqiri

BILAGA 2

BAKGRUNDSFRÅGOR

1. Mitt födelseår:

2. Jag är:

Man Kvinna

3. Jag studerar till:

Tandläkare Tandhygienist

4. Mitt civilstånd är:

Gift/sambo Ensamstående

5. Har du någon erfarenhet av ideellt arbete som volontär?

JA, inom tandvården

JA, inom annan verksamhet

NEJ

VOLONTÄRARBETE

6. Känner du till någon/några organisationer för volontärarbete inom tandvården?

JA NEJ Om **nej**, gå vidare till fråga 8.

7. Vilka organisationer känner du till? Ange nedan.

.....
.....
.....
.....
.....

8. Vill du arbeta ideellt som volontär inom tandvården i utvecklingsländer efter avslutade studier?

JA NEJ Om **nej**, gå vidare till fråga 11.

9. Om JA på fråga 8. Varför vill du arbeta som volontär inom tandvården i utvecklingsländer? Ange max 3 alternativ.

Viljan att hjälpa till

Personlig utveckling

Professionell utveckling

Få erfarenhet

Kulturutbyte

Äventyr med utmaning

10. Om det finns någon annan anledning till varför du vill arbeta som volontär inom tandvården ange det nedan.

.....
.....
.....
.....

11. Om NEJ på fråga 8. Varför vill du inte arbeta som volontär inom tandvård i utvecklingsländer? Ange max 3 alternativ.

Utebliven/låg ekonomisk ersättning

Saknar intresse

Känner mig bunden till familjen i Sverige

Känner mig bunden till arbete i Sverige

Bidrar ekonomiskt på annat sätt

12. Om det finns någon annan anledning till varför du inte vill arbeta som volontär inom tandvården ange det nedan.

.....
.....
.....
.....

Tack för Din medverkan!